

Istanbul99/Seattleprespack99proc. doc., supra note 10, at 295.

8. Mock, *supra* note 10, at 295.

9. DEXI, 2007

10. Ion Craiovan, *Tratat de teoria generala a dreptului*, pag. 208

11. Boris Negru, *Teoria generala a dreptului si statului*, 2006, pag.189

12. Orlov, Maria, *Drept administrativ*, Chişinău, 2006

13. O.E. Kutafin, V. I. Fadeev, *Dreptul municipal al Federatiei Ruse*, Izd/vo Jurist, 1997, p.105

14. Valeriu Zubco, *Transparența decizională – condiție de fond pentru prevenirea corupției în administrația publică locală*, Cultura juridică și prevenirea corupției Materialele conferinței internaționale Chişinău, 1 noiembrie 2007

15. Patrycja Joanna Suwaj, *Transparency as value and principle of the public affair management in a state under the rule of law versus public officials' duty to present financial declarations*, University of Białystok, 2009, pag. 123

16. www.csr-romania.ro. Dana Oancea. Bogdan Diaconu. *Transparența și avatarurile ei*.

17. Bernard I. Finel, Kristin M. Lord. Power and conflict in the age of transparency. Palgrav e Macmillan, 2002, p.3.

18. János Bertók. Public sector transparency and accountability: making it happen. Danver, OECD Publishing, 2002, p.7.

19. Richard W. Oliver, R. E. Oliver. What is transparency?. New-York, McGraw-Hill Professional, 2004, p.x.

20. Ann Florini, Joseph E. Stiglitz. The right to know: transparency for an open world. Columbia, Columbia University Press, 2007, p.5.

21. Legea privind transparența în procesul decizional Nr. 239 din 13.11.2008 (M.O. nr. 215-217 din 05.12.2008)

METODICA ANCHETEI ÎN CAZUL CERCETĂRII INFRAACȚIUNILOR DE DARE DE MITĂ ȘI DE LUARE DE MITĂ

Mircea LUPU,
doctorand

SUMMARY

This article investigates the Romanian criminal code, art. 254 - Criminalization of corruption: bribe taking.. is punished by 3-12 years imprisonment and interdiction of certain rights; art 255- bribe giving:... the briber is not punished if he informs the authorities of his deed before the investigation authority is announced of the crime; art. 215 embezzlement - appropriation, use or traffic, by a functionary, in his own interest or in another person's interest, of money, values or other goods that he/she administers or manages, shall be punished with imprisonment between 1 year and 15 years.

Keywords: corruption, taking bribery, giving bribery, participation, attempt, obstruction of justice, liability of legal persons, investigation

Metodica de cercetare a infracțiunilor de dare de mită și luare de mită, elaborată în raport de principiile fundamentale ale criminalisticii, prezintă o importanță aparte pentru activitatea procurorilor, întrucât efectuarea urmăririi penale în aceste cazuri este de competența procurorilor iar infracțiunile au un grad extrem de ridicat de dificultate în ceea ce privește instrumentarea și prezintă pericol social ridicat.

În literatura juridică se apreciază că în cercetarea acestor infracțiuni procurorul trebuie să respecte, alături de prevederile legale, o serie de reguli metodologice, atât cu caracter general, cât și particular, potrivit specificului cercetării acestei categorii de infracțiuni.

O problemă importantă cu caracter general a cercetării acestor infracțiuni este definită de particularitatea că atât cel care primește cât și cel care dă sau intermediază primirea banilor sau a altor foloase care nu li se cuvin funcționarilor publici, sunt pasibili de răspundere penală, astfel că, în principiu, toți participanții la săvârșirea faptelor sunt interesați în ascunderea infracțiunii, pe care, de regulă, o săvârșesc fără martori.

Iată de ce, în majoritatea cazurilor, descoperirea și probarea acestor infracțiuni se face pe baza unor mijloace materiale de probă sau a unor probe indirecte.

Sesizarea organelor de urmări-

re penală, potrivit dispozițiilor art. 221 alin. 1 din Codul de procedură penală, se poate face prin plângere, denunț sau, când află pe orice altă cale despre săvârșirea faptei, aceste organe se pot sesiza din oficiu.

În cazul infracțiunilor de dare de mită și luare de mită, organele de urmărire penală sunt sesizate prin denunț sau se sesizează din oficiu, ambele modalități constituind momente deosebite, de care sunt legate consecințe esențiale prin prisma prevederilor, cauzei speciale de impunitate înscrisă în art. 255 alin. 3 C. Pen.

Practica a demonstrat că „denunțul” a constituit în general modalitatea de sesizare a organelor de urmărire penală, în cauzele când persoana căreia i se solicită de către funcționar remunerația prestației la care este obligat prin atribuțiile de serviciu, se adresează autorității înainte de a-i înmâna valorile cerute sau când i se pretind astfel de foloase necuvenite.

Menționăm că nu se exclude nici denunțul formulat de funcționarul căruia i se oferă avantajele materiale de către persoana ce solicită efectuarea unui act intrând în atribuțiile de serviciu ale acestuia, dar această situație apare mai rar în practică.

Organul de urmărire penală este obligat în momentul primirii denunțului să întreprindă anumite activități de care depinde desfășurarea în continuare a cercetărilor.

Se impune astfel verificarea, cu minuțiozitate a sesizării, solicitându-se autorului acestuia verbal și în scris, cât mai multe amănunte pe baza cărora să se poată desluși intenția celui ce a formulat-o.

În asemenea cazuri se recomandă a se adopta o atitudine plină de tact, astfel încât persoana audiată cu privire la denunț să nu aibă reticențe în a dezvălui resorturile intime care l-au determinat să sesizeze fapta.

Totodată este necesar ca organul de urmărire penală, prin întrebările puse, să se prezinte denunțatorului ca un apărător demn al legii; fără a utiliza mijloace care ar putea fi calificate ca provocări pentru luarea de mită sau darea de mită sau de natură a intimida persoana care a întocmit sesizarea.

Practica a demonstrat că este greșit să se formuleze concluzii în fața denunțatorului, cu privire la persoana sau comportamentul celui denunțat, în același timp trebuie să se manifeste încredere în realitatea sesizării, explicându-se necesitatea verificării datelor relatate de denunțator, precum și prevederile legii în caz de denunțare calomnioasă.

În cele mai multe cazuri tactica adecvată în audierea denunțatorului conduce la concluzia declanșării activităților de natură a proba săvârșirea faptei de către funcționarul în cauză, dar și la curmarea din acest moment a oricăror intenții de denigrare sau de răzbunare împotriva sa.

Referitor la sesizarea din ofi-

ciu a organelor de urmărire penală pentru infracțiunile prevăzute de art. 254 și 255 Cod penal, activitatea practică a demonstrat că această modalitate de sesizare apare mai des în cauze având ca obiect infracțiunile în paguba patrimoniului, infracțiuni de fals, infracțiuni în legătură cu comerțul.

În aproape toate aceste cauze sustragerile din patrimoniul unor persoane juridice au fost înlesnite prin mituirea unor persoane cu atribuții de conducere sau de control financiar, iar apariția unor falsuri în actele publice este determinată tot de asemenea acte de corupție.

O problemă importantă o constituie efectuarea actelor premergătoare începerii urmăririi penale în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 254 și 255 Cod penal, întrucât de momentul sesizării autorității depinde aprecierea în aplicarea cauzei de impunitate prevăzută de art. 255 alin. 2 C. pen..

În conformitate cu art. 224 C. proc. pen. „*în vederea începerii urmăririi penale, organul de urmărire penală poate efectua acte premergătoare*”.

Este evident că potrivit acestor dispoziții, urmare denunțului unor persoane, sau din oficiu, organul de urmărire penală se sesizează și începe efectuarea actelor premergătoare începerii urmăririi penale.

În legătură cu acest aspect, în literatura juridică s-a susținut că denunțurile formulate în timpul efectuării actelor premergătoare, deci după sesizarea organelor de urmărire penală, nu ar conduce la aplicarea cauzei de impunitate prevăzute de art. 255 alin. 3 C. pen..

Practica judiciară a stabilit însă ca denunțul intervenit pe parcursul cercetărilor prealabile, după sesizarea organelor de urmărire penală, cât și cele formulate după începerea urmăririi penale în cauză - dar pentru alte infracțiuni - este de natură să conducă la soluția încetării urmăririi penale, pentru persoana care a denunțat faptele.

Înainte de a depăși faza înregistrării denunțului sau a sesizării din oficiu se impune a se analiza, pe scurt, elementele componente ale laturii obiective a infracțiunilor.

La infracțiunea de dare de mită, subiect activ poate fi orice persoană care întrunește condițiile general valabile, pentru a răspunde penal.

Infracțiunea de luare de mită este o infracțiune cu subiect activ calificat, în sensul că autor al acestei infracțiuni poate fi numai un funcționar în accepțiunea adaptată situației actuale, sau articolului 147 C. pen..

În acest sens se vor avea în vedere prevederile legii privind funcționarii publici, precum și deciziile Curții Supreme de Justiție, din 1990-1991.

Subiectul activ trebuie să aibă calitatea de funcționar în momentul săvârșirii acțiunii infracționale (în caz contrar, fapta lui putând constitui eventual, o înșelăciune).

În sistemul actualului cod penal, unde darea de mită și luarea de mită sunt infracțiuni distincte, fiecare făptuitor are calitatea de autor material al infracțiunii pe care o comite: autor de dare de mită, autor de luare de mită. Rezultă deci că mituitorul nu poate fi complice sau instigator la luarea de mită, după cum funcționarul mituit nu poate fi complice sau instigator la darea de mită.

În consecință, participant la luarea ca și la darea de mită, în raport de regulile complicității nu, poate fi decât un terț.

Referiri semnificative la reglementarea problemei subiectului activ al infracțiunii de luare de mită în alte legislații est-europene în forma cunoscută până în 1990 duc la concluzia că, în general subiect al infracțiunii nu poate fi decât o persoană care îndeplinește o funcție publică și se bucură de dispozițiile speciale de apărare juridică prevăzute pentru funcționarii publici.

Alte denumiri generice pentru

subiectul activ al infracțiunii sunt „persoană oficială” persoana care acționează „în cadrul împuternicirii sale de serviciu”, „agent public” sau persoană care exercită „o funcție publică” sau „o funcție de natură economică de stat”.

Codul penal francez, în această problemă enumera limitativ diferite categorii de persoane: agenții serviciilor publice investiți cu un mandat electiv, funcționarii publici din ordinul administrativ sau judiciar, militarii sau asimilații lor, agenții sau prepușii unei administrații publice, experții și arbitrii, medicii și asimilații lor etc.

Ca acte de serviciu ale acestor categorii de persoane, sunt considerate, de pildă: darea unei soluții favorabile uneia din părți de către experți; ascunderea bolilor sau infirmităților de către medici; rupearea nejustificată a contractului de lucru sau indiscrețiile comise spre profitul unei întreprinderi concurente de către un salariat sau prepus. În codul penal italian, subiectul activ al infracțiunii trebuie să aibă calitatea de „funcționar public” sau de „persoană însărcinată cu un serviciu public”.

O reglementare similară o prezintă legislația penală belgiană, în care subiect activ al infracțiunii de luare de mită poate fi „orice funcționar sau ofițer public”.

În cadrul analizei elementului material al infracțiunii se reține că prima modalitate de săvârșire a infracțiunii de luare de mită constă în fapta funcționarului de a pretinde bani sau alte foloase necuvenite (a pretinde înseamnă a cere ceva în mod stăruitor, a formula o anumită pretenție, a impune să se dea - prin cuvinte, gesturi, scrisori, etc.)

În caz de pretindere, inițiativa aparține întotdeauna funcționarului, elementul obiectiv al infracțiunii fiind, realizat (în opinia majoritară în literatura juridică) independent de acceptarea sau respingerea cererii de către particular. A doua modalitate alternativă, constă într-

o acțiune de primire a unei sume de bani sau a altor foloase necuvenite, acțiune care trebuie să fie voluntară și spontană.

În acest caz acceptarea și primirea trebuie să se producă în același timp, deoarece dacă ar fi avut loc o acceptare a unei promisiuni de bani ori alte foloase, anterior primirii acestora, fapta s-ar fi consumat în acel moment, al acceptării.

Primirea se poate realiza chiar și fără o înmânare materială a banilor, bunurilor sau foloaselor (de exemplu remiterea unui C.E.C la purtător ori unei recipise de depozit, a unui card bancar, transmiterea banilor în contul bancar personal etc.).

A treia modalitate constă în acceptarea promisiunii, ceea ce înseamnă că funcționarul consimte, aprobă, este de acord cu această promisiune. Acceptarea promisiunii poate fi expresă sau tacită, dar „trebuie să privească un folos determinat și nu vag sau ireal”.

Ultima modalitate de săvârșire a faptei constă în aceea că funcționarul nu respinge promisiunea de bani sau alte foloase care nu i se cuvin.

Condiții concomitente care trebuie îndeplinite de acțiunea sau inacțiunea care constituie elementul material al infracțiunii):

a) pretinderea, primirea, acceptarea sau nerespingerea promisiunii să aibă ca obiect bani sau alte foloase (adică orice profit, deci și bunurile, valorile și comisioanele);

b) banii sau celelalte foloase pretinse ori primite sau căror promisiune a fost acceptată

ori nu a fost respinsă, să fie necuvenite, să nu fie legal datorate;

c) săvârșirea oricăror din aceste fapte să fie anterioară sau concomitentă cu

îndeplinirea, neîndeplinirea sau întârzierea în îndeplinirea actului privitor la îndatoririle de serviciu ale funcționarului, ori cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri (acte care să facă parte din sfera

atribuțiilor de serviciu ale funcționarului).

În referire la aspectele subiective, latura subiectivă constă în voința funcționarului de a efectua una din activitățile specifice laturii obiective, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor, la îndeplinirea sale de serviciu ori în scopul de a efectua un act contrar acestor îndatoriri.

Rezultă deci că forma de vinovăție specifică luării de mită este intenția directă, care se deduce din materialitatea faptei.

Darea de mită, care reprezintă latura activă a activității de mituire, este o infracțiune care se caracterizează printr-o acțiune de corupere, a unui funcționar exercitată de un particular.

Elementul material constă în promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase direct sau indirect unul funcționar.

Condițiile concomitente aplicabile acestei infracțiuni, sunt similare, cu cele de la luarea de mită.

Similitudine există și în ceea ce privește aspectele subiective, în sensul că și darea de mită se săvârșește cu intenție, directă.

Referitor la cauzele speciale de înlăturare, a caracterului penal al faptei sau a răspunderii penale pentru darea de mită, se reține că articolul 255 alin. 2 C. pen., prevede excluderea caracterului penal al faptei „atunci când mituitorul a fost constrâns, prin orice mijloace de către cel care a luat mită”.

În aceste condiții, ca și în cazul aplicabilității dispozițiilor art. 46 C. pen., fapta săvârșită nu are caracter penal, deoarece „punând persoana constrânsă în imposibilitatea de a-și determina și dirija în mod liber voința constrângerea exclude implicit existența vinovăției”.

Acțiunea de constrângere trebuie să fie „de natură să suprimă sau să restrângă libertatea sau capacitatea de autodeterminare a persoanei asupra căreia este exercitată, încât

să o silească la o conduită impusă sau pretinsă de infractor”. Potrivit alin. 3 al articolului 255 C. pen. „mituitorul nu se pedepsește, dacă denunță autorității fapta mai înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat pentru acea infracțiune”. Majoritatea autorilor lucrărilor juridice privind infracțiunile de serviciu sunt de acord că denunțul poate fi făcut în orice formă și oricărei autorități sau cadru de conducere sau cu atribuții de control asupra funcționarului corupt.

În toate cazurile, cel sesizat prin denunț are obligația de a sesiza la rândul său organele de urmărire penală. Se cere totodată ca denunțarea faptei să fi avut loc „mai înainte ca organul de urmărire să fie fost sesizat pe altă cale pentru acea infracțiune”.

Urmează a se reține că atâta vreme cât procurorul este competent să efectueze urmărirea penală, atunci când acesta nu a fost încă sesizat de organele de cercetare ale poliției, denunțul mituitorului își produce integral efectul de impunitate.

Dacă organele de cercetare ale poliției surprind pe mituitor în flagrant, fiind astfel obligate să efectueze actele de cercetare penală ce nu suferă amânare, apreciem că recunoașterea mituitorului nu ține loc de denunț.

O problemă esențială de metodică apare în anumite cazuri, când împrejurările de fapt dictează luarea măsurilor necesare surprinderii în flagrant a transmiterii valorilor care fac obiectul infracțiunii. Astfel, atunci când denunțatorul afirmă că i se solicită de către un funcționar sume de bani sau alte foloase materiale, se procedează la întocmirea unui proces-verbal, în care acestea sunt identificate cu cât mai multe amănunte. De obicei sunt consemnate seriile bancnotelor care urmează, a fi înmânate, fiind descrise în detaliu obiectele solicitate. De asemenea sunt utilizate diferite substanțe chimice aflate în

dotarea laboratoarelor de criminalistică, pentru marcarea invizibilă a valorilor reprezentând obiectul infracțiunii, uneori fiind tratat asemănător și ambalajul acestora.

De menționat că la efectuarea activității de marcarea a valorilor nu trebuie să lucreze personal cel ce urmează să asigure realizarea surprinderii în flagrant a transmiterii lor, pentru a nu fi purtător de urme la locul organizării prinderii în flagrant, unde se va deplasa.

După marcarea valorilor, în majoritatea lucrărilor de specialitate se recomandă ca ele să rămână în posesia organului de anchetă și să fie înmânate denunțatorului numai cu puțin timp înainte de realizarea operațiunii de surprindere în flagrant pentru ca acestea să nu fie pierdute sau, eventual, schimbate.

Următoarea etapă constă în a se stabili în detaliu modalitatea de surprindere în flagrant a transmiterii valorilor, trebuind prevăzută apariția oricăror situații posibile.

Denunțatorul va fi pus la curent cu modul de desfășurare a acțiunii, anchetatorul urmând ca în cadrul acestui moment să procedeze cu tact în raport de gradul de instruire al denunțatorului pentru a nu se ajunge la inhibarea lui.

Acesta va fi sfătuit să se comporte cât mai normal, așa cum a procedat anterior în relațiile cu funcționarul respectiv, astfel încât remiterea valorilor, să aibă loc fără ca cel ce primește să realizeze că operațiunea este supravegheată, apoi se va stabili cu denunțatorul ca, după remiterea valorilor, să poată semnala, într-un mod firesc acest fapt, indiferent de acțiunile întreprinse de persoana în cauză (funcționarul care a luat mita).

În practică, cele mai dificile cazuri s-au dovedit a fi acelea când făptuitorul urma să primească valorile în locuința sa, ori când acesta, după intrarea în contact cu denunțatorul efectua deplasări, pentru a se convinge că nu este supravegheat.

De aceea este necesar ca anche-

tatorul să dispună luarea măsurilor de organizare a unor activități complexe de supraveghere operativă, de natură a conduce la reușita acțiunii.

Se impune ca în aceste cazuri să se acționeze cu echipe complexe, cuprinzând numărul de persoane corespunzător asigurării reușitei operațiunii, prevăzându-se și mijloacele tehnice ce vor fi utilizate, respectiv autoturism aparatură foto și de ascultare, de înregistrare a imaginilor și sunetelor, trusă criminalistică.

Anchetatorul trebuie să manifeste calm, pricepere, spirit de inițiativă în alegerea soluțiilor celor mai potrivite pentru reușita acțiunii, astfel încât să nu se încalce prevederile legii privind drepturile persoanei, iar după ce a fost informat că obiectul infracțiunii a fost transmis făptuitorului prin modalitățile stabilite anterior cu denunțatorul, trebuie să acționeze operativ pentru surprinderea mituitorului.

Se apreciază ca obligatorie participarea procurorului la asemenea acțiuni, întrucât în multe cazuri, pentru respectarea condițiilor impuse de lege, este necesară autorizarea acestuia pentru pătrunderea în locuințe, în unități publice sau de stat, ridicarea de documente sau înscrisuri.

Din momentul surprinderii făptuitorului este necesară asigurarea prezenței unor martori asistenți, pentru a se proceda la întocmirea proceselor-verbale ce se impun: percheziție domiciliară sau corporală, ridicarea de înscrisuri sau valori etc.

De la caz la caz, acesta trebuie să decidă rapid în alegerea celor mai bune soluții pentru realizarea scopului acțiunii, organizând descoperirea, fixarea și ridicarea obiectului material al infracțiunii.

Aici sunt deplin valabile regulile criminalistice privind efectuarea perchezițiilor în locurile închise, cercetarea obiectelor din interiorul încăperilor, percheziționarea locu-

rilor deschise și percheziționarea persoanei, un rol aparte având, de asemenea, psihologia anchetatorului care desfășoară acțiunea, cât și psihologia făptuitorului.

Fixarea rezultatului acțiunii și ridicarea obiectului infracțiunii se face potrivit normelor procedurale, prin întocmirea unui proces-verbal și filmare, fotografiere sau alt mod de înregistrare.

Considerăm util ca, în legătură cu cele constatate, făptuitorului să i se ceară explicații în detaliu, ce vor fi consemnate în procesul-verbal, iar dacă spațiul o permite să i se solicite o declarație scrisă personal.

Utilitatea acestei declarații constă în aceea că, în multe cazuri, făptuitorul a retractat primele declarații verbale făcute cu prilejul percheziției, acestea neputând fi înscrise ca atare în conținutul procesului-verbal întocmit.

Subliniem că obiectivul percheziției nu se va limita numai la descoperirea și ridicarea valorilor înmânate de denunțator, cu acest prilej fiind căutate și ridicate orice alte obiecte și înscrisuri care pot interesa cauza, ori care conduc la ideea că provin din săvârșirea unor fapte ilegale. După realizarea surprinderii în flagrant a făptuitorului, care a primit valorile înmânate de denunțator, sau după efectuarea actelor premergătoare în cauzele unde sesizarea nu se pretează unei asemenea operațiuni, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale, declanșând ancheta ce este un atribut exclusiv al procurorului.

Practica a demonstrat că în anchetarea cauzelor privind infracțiunile de luare de mită este necesar să se stabilească, în principal, două feluri de împrejurări: faptul în sine al primirii de mită și acțiunea de serviciu, a funcționarului pentru îndeplinirea, neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii căreia s-a dat mită.

Sarcina principală a anchetatorului constă în aceea de a stabili de către cine, când, în ce împrejurări

și pentru ce anume a fost înmănată și primită mita, precum și în ce constă obiectul mitei.

Din acest motiv interogarea învinuitului sau inculpatului este un act esențial de cercetare în cazul infracțiunilor de luare de mită, anchetatorul fiind obligat să-l pregătească minuțios și în detaliu. Cunoașterea cât mal aprofundată a învinuitului sau inculpatului - pregătire școlară, modul de activitate, relațiile acestuia cu diferite persoane, merite sau vicii, dă posibilitatea anchetatorului să stabilească existența împrejurărilor în care s-a oferit ori s-a dat mita.

Concomitent cu aceste activități anchetatorul trebuie să stabilească legalitatea unor acte de serviciu săvârșite de învinuit sau inculpat, verificând modul în care acestea au fost întocmite. Ilegalitatea actelor întocmite de către funcționar constituie o probă indirectă foarte serioasă în anchetarea cauzelor privitoare la infracțiuni de luare de mită, putând conduce la mărturisirea faptelor de către învinuit sau inculpat.

A devenit astfel o practică în anchetarea faptelor săvârșite de învinuiți sau inculpați în sectorul medical sau comercial, identificarea și verificarea fișelor de consultații sau de recepție pentru depistarea cazurilor în care s-a dat mita.

În alte cazuri, mai ales când mita a fost oferită și primită pentru săvârșirea unor acte legale și juste, anchetatorul a trebuit să-și îndrepte atenția către descoperirea altor fapte care dovedeau interesul personal al funcționarului în săvârșirea acestor acte.

Astfel de fapte le-au constituit: neîndeplinirea regulilor de păstrare și mișcare a actelor, încălcarea ordinei de rezolvare a lucrărilor, activitatea necorespunzătoare a funcționarului.

Cercetarea acestor categorii de împrejurări îl obligă pe procurorul anchetator să studieze amănunțit instrucțiunile și regulile cu privire

la desfășurarea activității în organizația publică din care face parte învinuitul sau inculpatul.

Pe tot parcursul anchetei, dar mai ales în prima sa fază, organul de urmărire penală trebuie să asigure posibilitatea identificării și ridicării actelor de serviciu întocmite de funcționarul suspect de comiterea unor infracțiuni de corupție, precum și a altor înscrisuri din care să se stabilească relațiile sale neprincipale cu alte terțe persoane (scrisori, fotografii) cu care a intrat și în legături infracționale.

Cercetarea acestor înscrisuri are o mare însemnătate pentru stabilirea împrejurărilor în care s-a primit mita, cât și a altor cazuri în care învinuitul sau inculpatul a încălcat legea.

De asemenea, ridicarea cu ocazia perchezițiilor a obiectelor susceptibile de a fi constituit mita - bijuterii, aparatură electronică sau casnică - au constituit apoi, în cadrul anchetei, modalități de descoperire a faptelor săvârșite de învinuit sau inculpat.

În ceea ce privește audierea martorilor în cazul infracțiunilor de luare de mită și dare de mită, subliniem că în rare cazuri se întâmplă ca la momentul transmiterii și primirii mitei să asiste, pe lângă cei doi participanți, și alte persoane. Este firesc, în consecință, ca pe parcursul anchetei să se identifice și să se procedeze la audierea lor în calitate de martori, persoanele care au cunoștință indirect de comiterea infracțiunii. Este cazul celor cărora li s-a solicitat o sumă de bani sau cărora li s-a relatat despre pretinderea sau înmânarea valorilor sau despre comportamentul funcționarului corupt.

O altă categorie de martori, ale căror depoziții pot fi hotărâtoare în anchetarea infracțiunilor menționate, sunt cei care, cu toate că nu știu nimic despre transmiterea și primirea mitei, pot face cunoscute o serie de fapte care, împreună cu celelalte probe, să conducă la

soluționarea cauzei. Astfel, atunci când învinuitul sau inculpatul neagă orice relație cu persoana care i-a transmis mita, este esențial să se dovedească împrejurarea că aceștia se cunoșteau, și-au comunicat reciproc numerele de telefon, adresele sau că s-au întâlnit în alte locuri decât cel destinat aducerii la îndeplinire a sarcinilor de serviciu.

Așa cum s-a mai menționat, în metodică cercetării infracțiunilor de luare de mită și dare de mită, interogarea făptuitorului are o însemnătate excepțională, pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele.

Din acest motiv, una din cele mai serioase sarcini care stau în fața procurorului anchetator constă în organizarea desfășurării ascultării învinuitului sau inculpatului.

Trebuie subliniat faptul că în cauzele privind infracțiunile de luare de mită, învinuitul sau inculpatul își recunoaște, de obicei, vinovăția numai atunci când urmărirea penală a strâns probe zdrobitoare împotriva sa, având în vedere atât gravitatea pedepsei, cât și împrejurarea că acesta a ocupat o funcție în aparatul de stat sau al unei organizații publice.

În faza inițială a anchetei cu făptuitorul, învinuitul sau inculpatul, apare necesar ca procurorul să se limiteze în a solicita acestuia cât mai multe date despre împrejurările în legătură cu fapta săvârșită și celălalt participant, toate acestea fiind consemnate, în ordinea relatării lor. De cele mai multe ori cel interogat oferă el însuși date contradictorii, pe care apoi le neagă, fiind necesar ca fiecare declarație a acestuia să fie făcută autograf.

Se recomandă ca în această fază procurorul anchetator să facă cunoscut celui interogat numai datele pe deplin verificate cu privire la fapta și participanți, probele deținute fiind dezvăluite numai la momentul oportun, cu efect psihologic, pentru a „răsturna” declarațiile cu conținut mincinos.

Caracterul deosebit de impor-

tant al declarațiilor învinuitului sau inculpatului obligă pe anchetator să le verifice foarte minuțios chiar și atunci când acesta își recunoaște vinovăția.

Esențial în anchetarea acestui gen de infracțiuni este ca în cazurile când învinuitul sau inculpatul și-a recunoscut vinovăția, să se acționeze cu pricepere și tact pentru descoperirea de probe suplimentare, eventual pentru stabilirea altor fapte. Este necesar să se ceară acestuia prezentarea celor mai mici detalii cu privire la săvârșirea infracțiunii, pe cât posibil cu trimiterea la martori, documente sau alte probe ce creează posibilitatea verificării și întăririi recunoașterii sale. Arta anchetării învinuitului sau inculpatului constă în obținerea acelor date cu privire la săvârșirea infracțiunii pe care numai el singur le poate ști, ca participant direct la infracțiune.

Un mijloc eficace de verificare a declarațiilor celui interogat îl constituie confruntarea, atât în cazurile când acesta neagă săvârșirea faptei, cât și în cazurile când o recunoaște.

Momentul confruntării trebuie pregătit cu grijă, ținând seama de celelalte probatorii administrate în cauză, de relațiile existente între făptuitori, de multe ori această activitate de urmărire penală realizată oportun conducând la obținerea rezultatului propus.

În timpul anchetei este indicată folosirea mijloacelor tehnice de înregistrare audio-video, atât la interogarea persoanei cercetate, cât și la audierea martorilor.

Consemnarea declarațiilor în acest mod se face potrivit prevederilor procesuale și cu aplicarea regulilor tehnico-tactice necesare aducându-i-se la cunoștință persoanei ascultate despre înregistrarea declarației.

Avantajele folosirii acestor mijloace s-au dovedit, îndeosebi în a prezenta învinuitului sau inculpatului susținerile persoanelor care

i-au remis diferite valori pentru a-l determina să-și îndeplinească necorespunzător atribuțiile de serviciu, în cazurile în care între aceștia existau legături deosebite - de rudenie sau infracționale- situații ce nu recomandau confruntata directă.

De asemenea, un alt avantaj al înregistrării declarațiilor învinuitului sau inculpatului cercetat pentru săvârșirea unor asemenea infracțiuni, este constituit de împrejurarea că, audiat într-un asemenea mod, acesta nu va putea susține ulterior că împotriva sa au fost utilizate violențe sau amenințări.

În ceea ce privește procedeele tactice de ascultare, în funcție de personalitatea celui audiat, procurorul anchetator trebuie să aleagă, prin tatonare, procedeul cel mai indicat dintre cele cunoscute - ascultarea progresivă sau frontală - practica demonstrând că îmbinarea lor dă cele mai bune rezultate.

În efectuarea anchetei, procurorul-trebuie să „simtă” momentele create, astfel încât să alterneze tactica ascultărilor încrucișate, pentru obținerea datelor ascunse de către audiat.

Pentru stabilirea adevărului în cauză și pentru a determina ca cel audiat să adopte o atitudine sinceră, procurorul trebuie să se comporte adecvat, manifestând stăpânire de sine, cunoașterea temeinică a normelor de drept, precum și a detaliilor faptelor deduse cercetării.

Un aspect deosebit este constituit de legătura ce se creează între cel ce anchetează și cel anchetat, cadru în care procurorul trebuie să manifeste o deosebită grijă, pentru ca discuțiile ce se poartă să nu poată fi calificate drept promisiuni sau îndemnuri în obținerea unor recunoașteri formale.

Un principiu dovedit de practică în anchetarea unor asemenea fapte, de altfel general valabil, este ca pe parcursul anchetei procurorul să adopte față de cei audiați -învinuiți sau martori- același gen de comportament, în care să se evi-

dențieze caracterul său integru, de respect pentru lege și adevăr.

Este de asemenea stabilit că schimbarea anchetatorului ce efectuează urmărirea penală conduce la greutate în desfășurarea procesului, fiind indicat ca același procuror care a declanșat cercetările să finalizeze și urmărirea penală. În cauzele complexe care presupun un volum mare de activități de urmărire penală pot fi delegați pentru efectuarea cercetărilor mai mulți procurori.

În cadrul activităților de anchetare a infracțiunilor de luare de mită, un caracter aparte au cele în care cercetările privesc fapte comise de către făptuitori cu statut social special sau deosebit, cunoscuți în toată lumea ca delicvenți cu gulere albe, care ocupă poziții de înaltă autoritate în stat și care în general sunt cunoscuți sub denumirea generică de „Criminals of the upperworld” (delicvenți din sferele înalte).

Aceștia sunt de obicei autori ai unor fapte de mare gravitate, cu prejudicii uriașe și o mare rezonanță socială, posedă un sistem relațional cu importante contacte cu puterea politică și cea financiară și exercită puterea în mod autoritar, investigarea activității infracționale a unor astfel de persoane prezentând un grad ridicat de dificultate.

Atunci când ancheta privește astfel de făptuitori sau când din probele administrate în cauză rezultă referiri generice la caracterul notoriu și extins al activității infracționale și de corupție și la acumulări mari de bunuri și valori realizate din astfel de activități, chiar dacă faptele nu sunt indicate în mod individual, se impune verificarea acestor acumulări, existând justificarea de ordin legal pentru a se proceda în acest mod.

Această justificare este reprezentată de referirile din declarațiile obținute în cauza ce face obiectul cercetărilor, referitoare la o amplă

activitate infracțională și la caracterul ilicit al acumulărilor de bunuri și valori ale celui cercetat.

Referitor la respectivele acumulări de bunuri și valori, apreciem că acestea trebuie să fie în concordanță cu activitatea legală desfășurată, cu rezultatul efectiv al acesteia materializat în sumele și bunurile obținute în mod legal și pentru care au fost plătite impozite, existența unei vădite disproporții între sursele legale de venit ale persoanei cercetate și bunurile și valorile pe care le deține, reprezentând un serios indiciu al veridicității aspectelor sesizate despre preocupările sale de natură infracțională și natura ilicită a unei părți a patrimoniului său, ca universalitate juridică, în care se include toate elementele care au o valoare economică.

Verificarea atentă a acestor acumulări poate conduce la documentarea unor fapte concrete de corupție, ea fiind necesar să vizeze atât proveniența bunurilor cât și cheltuielile efectuate de aceștia, atât cele de consum, cât și cele voluptorii, respective cele efectuate cu ocazia unor petreceri, excursii, donații etc.

Aceste verificări pot avea ca rezultat concret și imediat identificarea unor situații în care persoana cercetată a dobândit bunuri de valoare mare la prețuri nejustificate de mici față de valoarea lor de piață sau pot fi identificate situații în care acesta a realizat vânzări de bunuri la prețuri mult peste cele practicate în acea perioadă pe piață, atât într-o categorie de tranzacții cât și în alta, existând indicia ale unor acte de luare de mită mascată în tranzacții cu aparență de legalitate.

Un alt aspect ce poate rezulta cu ocazia efectuării verificărilor privește posibilitatea identificării unor situații de interes din partea vânzătorilor sau dobânditorilor acelor bunuri, în relație cu atribuțiile de serviciu ale persoanei cercetate și chiar efectuarea în acea perioadă a unor acte concrete în beneficiul

acestora și în exercitarea acestor atribuții.

Bibliografie

1. Codul penal. Codul de procedură penală. București: Hamangiu, 2006, 503 p.;
2. Cârjan L. Tratat de criminalistică. București: Pinguin Book, 2005, 828 p.;
3. Bercheșan V., Ruiu M. Tratat de tehnică criminalistică. București: Little Star, 2004, 752 p.;
4. Emilian Stancu - Investigarea științifică a infracțiunilor - Tipografia Universității din București - 1988;
5. Stoica O.A. - Drept penal - Partea specială - Editura Didactică și Pedagogică - București 1976, p.245;
6. Frățilă A., Pănescu Gh. Expertiza criminalistică a semnăturii. București: Național, 2000, 300 p.;